

Nadarjenost, talentiranost, delo z učenci, ki želijo in hočejo vedeti več

Primož Jan / OŠ Oskarja Kovačiča, Ljubljana

Mnenje, da je samo peščica otrok, učencev, učenk v šoli nadarjenih, vzbuja pomislek. Prav vsak otrok, učenec v sebi nosi neko nadarjenost. Dejstvo pa je, da nadarjenost, talentiranost slehernega učenca, učenke v danem trenutku oziroma razvojnem obdobju še ni povsem uporabna. Kasneje, v nekem drugem prostoru in času, pa bo ista nadarjenost še kako uporabna in samo upamo lahko, da ne bo v veliki meri potlačena ali celo izničena.

V konceptu Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (Educa, 2014) je navedeno, da se za visoko splošno sposobnost, ki omogoča doseganje izjemnih rezultatov na več področjih, v definiciji uporablja izraz „nadarjenost“, za visoke specifične sposobnosti, ki vodijo do uspeha na posebnih področjih, pa izraz „talentiranost“.

Delo z nadarjenimi, talentiranimi učenci terja poznavanje posamičnih in splošnih osebnostnih lastnosti, te pa dobimo le, če se temeljito poglobimo v pogovor in spoznavanje nagnjenj učenk in učencev, s katerimi želimo ustvarjati ugodno klimo za doseganje teh spe-

cifičnih sposobnosti. Namesto termina nadarjeni, bom v nadaljevanju raje uporabljal pomensko opredelitev *učenci-učenke, ki želijo in hočejo vedeti več*.

Sam sem se osredotočil za delo z učenci-učenkami, ki želijo in hočejo vedeti več s področja visokega socialnega, empatičnega, dobrodelnega in močno razvitega občutka za pravičnost, solidarnost in sožitje med ljudmi. Zavedam se, da je za to področje potrebna še kakšna visoka sposobnost z drugega področja, ki sem jo z veseljem negoval, spoštoval in upošteval.

Avtor članka Ferbežer (2015) ugotavlja, da biti nadarjen učenec ni stalna doživljenjska kategorija in se ne pojavlja v vseh okoliščinah in ne v vsakem času. Prav tako navaja, povzeto iz ocenjevalne lestvice, da so visoko motivirane učenke in učenci zelo zainteresirani za pojme PRAVILNO – NAPAČNO, PRAVIČNO – KRIVIČNO, DOBRO – SLABO. Učenke in učenci pogosto vrednotijo in oblikujejo sodbe o dogodkih, ljudeh in stvareh.

V osrednjem delu bom predstavil primere iz prakse, s katerimi bom prikazal in dokazal, zakaj je socialno-

-čustveno področje na razredni stopnji izobraževanja prav tako pomembno kot uveljavljanje naravoslovnih, estetskih in motoričnih spretnosti. Kasneje v življenju pa še toliko bolj, saj z umirjenim, nenasilnim in lepim pogovorom neprimerno hitreje dosežemo tako imenovano smetano na torti.

PRIMERI IZ PRAKSE

Zasnova dela z učenci, ki so pripravljene delati in razmišljati več na dane teme s socialno empatičnimi vsebinami, sem pridobil z razgovorom in na podlagi usmeritev za delo z nadarjenimi (Novak, 2003).

K delu sem povabil dve učenki in dva učenca, ki so se že predhodno izkazali pri poznavanju, zaznavanju in delovanju na področju dela z učenci, sošolci, pomoči učencem, pri mediaciji v razredni skupnosti in širše na področju prostovoljnega dela v šoli in lokalni skupnosti.

Skupinsko delo je potekalo enkrat tedensko (eno do dve uri), pogovor je potekal tako, da smo najprej prebrali zgodbe s poučnim sporočilom (<http://www.nebojse.si/ForumArhiv>), ki smo jo nato analizirali in podajali naša vedenja o tematiki, pri tem pa uporabljali različne vire informacij: knjige, revije, internet, znane ljudske in avtorske reke in pregovore ipd. Motiviranost skupine za delo je bila visoka, saj so bile teme sodelujočim znane. Moje delo je bilo predvsem usmerjevalno, da učenca in učenki privedem k pravemu cilju, to je k zaznavanju, prepoznavanju in občutljivosti za ključne moralne in etične vrednote. Teme, ki smo jih obravnavali in vsebinsko razčlenjevali, so bile:

- razmišljanje o sreči,
- vzajemno spoštovanje,
- pravičnost in osebna varnost,
- skrb za sočloveka,
- odgovornost,
- krepitev samopodobe,
- harmonija med generacijami,
- ipd.

Kot uvod za razmišljanje na različne pomembne teme smo izbrali pojmovanje SREČE. Naslov za predstavitev učenkam in učencem šole se je glasil *SREČEN ČLOVEK, LEPE SANJE*. Ob mnogih prebranih zgodbah iz resničnega in izmišljenega sveta smo izbrali zgodbo o nesrečnem kralju, ki je imel vse, kar se da kupiti z denarjem, a je bil kljub vsemu nesrečen.

Pravljica, zgodba o nesrečnem kralju je zelo lep prikaz vsakdanjega pehanja za pridobitev nekaj več, pa čeprav tega ne potrebujemo, še več, niti ne znamo uporabljati oz. porabiti. Nastajanje plakata, kot sredstva za predstavitev, je bilo postopno vezano na že določeno predznanje oziroma na kritično razmišljanje. Rdeča nit naših skupinskih srečanj je bilo delovanje za strpnost in nenasilje. Spodbujanje učenk in učencev k razmišljanju o občih vrednotah je temeljno vodilo, načelo za pridobivanje čuta o neenakostih v šoli in širše.

Pogovori o temah so nizali razprave in razmišljanja o pojmovanju sreče, zadovoljstva, skromnosti, pravičnosti, skrbi za sočloveka, še predvsem o vzajemnem spoštovanju, o enakopravnosti spolov, skrbi za otroke, starejše, otroke s posebnimi potrebami, pogovarjali in razmišljali smo o medgeneracijskem sožitju in s tem povezani solidarnosti med ljudmi.

Šola, vrtec kot institucija imata plemenito nalogo vzgajati in izobraževati mlade ljudi in vzdrževati lepe odnose, ki temeljijo na vključevanju in ne nasprotno. Udeleženci v skupini niso mogli mimo razmišljanja o pravičnosti, ker kot so ugotavljali, da nepravilni odnosi ne zagotavljajo občutka sreče in s tem povezanega zadovoljstva do življenja in bivanja. Tem spoznanjem, v veliki meri jih glavčina učenk in učencev nosi v sebi in jih tudi neguje, je bilo potrebno dodati le operativne spodbude in usmeritve. Naša skupina jih je udeleževala na način, da spoznanj nismo zadržali le zase, temveč smo jih razširjali v vse razrede naše šole. To so bile delavnice, kjer je vsaka učenka, učenec dobil priložnost povedati svoje mnenje. Seveda smo se že predhodno pripravili na različna mnenja, saj učenke in učenci prihajajo iz različnih sredin, te sredine pa so lahko spodbudne ali nespodbudne v smislu vzajemnega spoštovanja in strpnosti.

V nadaljevanju bom podal nekaj zanimivih mnenj o pojmovanju sreče in zadovoljstva s stališča čustvovanja učenek in učencev razredne stopnje.

- V šoli sem srečen, ko mi sošolka pomaga pri pisanju spisa.
- V šoli se počutim prijetno, ko me sprejmejo v skupino.
- V šoli mi je lepo, ko mi kaj uspe oziroma ko zadane naloge uspešno rešim.
- Srečna sem takrat, ko s sošolci pripravljamo plakat.
- Srečen sem, če se ne prepiramo.

Izrazi sreče, ki so navedeni zgoraj, niso sami po sebi nič posebnega, vendar se moramo zavedati, da živimo v okolju, ki je polno tempa in tekmovanja (zavednega in nezavednega). Skoraj vsak učenec že ima svojo IKT nalogo, ki mu do neke mere zamenjuje kvalitetne medsebojne odnose. Zato so bile naše delavnice usmerjene tudi k spodbujanju neposrednih odnosov, pogovoru o druženju z vrstniki in reševanju konfliktov med njimi.

V nasprotju z občutki sreče je potrebno podati tudi nekaj zaznav o občutkih nesreče oz. nezadovoljstva v šoli oz. skupini.

- Nesrečna sem, ko me učenci ne sprejmejo v skupino.
- Ne počutim se dobro, ko mi sošolci grozijo.
- Neprijetno mi je, ko žalijo sošolko, sošolca, učiteljico, učitelja.
- Neprijetno se počutim, ko žalijo sošolca zaradi njegovega izgleda.

V naslednjem sklopu razmišljanj o socialnem življenju sem izbral temo o vzajemnem spoštovanju in strpnosti. Osnova za razmišljanje o tej temi je bila zgodba iz živalskega sveta, in sicer o psičku, ki je kot mladiček razveseljeval staro in mlado, kot temu radi rečemo. Ko pa je prešel v svoja „stara leta“, so se ga preprosto znebili in ga klavarno uspavali za vselej. Predstavitvi, ki je nastala ob razmišljanju ob tej zgodbi, smo dali naslov **VZAJEMNO SPOŠTOVANJE IN STRPNOST**. Zgodbe o živalih in njihovih

nesrečnih zgodbah v učencih in učenkah na razredni stopnji izobraževanja spodbudijo še posebno občutje in razmislek.

Razmišljanje sem navezal na pereče stanje staranja ljudi in s tem povezano skrbjo za medgeneracijsko sožitje. Pogovor o starejših z učenci te starosti še ni tako občutljiva tema, saj so njihovi stari starši po večini še zaposleni oziroma zdravo aktivni. Poznajo pa že koga, ki je sam nesposoben skrbeti zase in biti odvisen od nekoga. O starostni odvisnosti od nekoga pa so med sošolci tekli spodbudni pogovori in ideje, kako ravnati, da bo starost lepa in konec dostojen človeka.

Glavnina našega pogovora in razmišljanj je tekla o odgovornosti do dejanj, ki jih storimo, ter o pristopih k človeku, ki mu je storjena krivica, še toliko bolj, če se sam ne more braniti v povezanosti s slabo samopodobo oz. stanjem v družbi. Šola ni prostor, v katerega prihajamo z namenom primerjanja:

- kdo ima bolj premožne roditelje, skrbnike,
- kdo ima boljše in dražje šolske potrebščine,
- kam oz. kdo hodi na prestižnejše izvenšolske aktivnosti,
- s kom se kdo druži v prostem času,
- ipd.

Načela lepih odnosov ne smejo temeljiti na materialnih dobrinah, temeljiti morajo na povezovalnih odnosih. Prostovoljstvo mladih mora imeti mesto v vsaki šoli in lokalni skupnosti. Takšno vzajemno spoštovanje je in bo, kot večkrat slišimo, resnično naložba za varnejšo in prijaznejšo prihodnost.

Aktivnosti naše skupine smo nadaljevali s poročanjem o našem delu v posameznih razrednih skupnostih tako, da smo učencem prebrali zgodbi in vodili razgovor v obliki delavnice, kjer je lahko vsakdo zastavil vprašanje na dano temo. K temu smo jih v skupini tudi aktivno spodbujali, prav vsako učenko in učenca. To je bil naš cilj, cilj vključevanja. O teh temah so nastajali plakati, misli, ugotovitve, ki smo jih razstavili na ogled gostom šole, staršem in drugim ljudem, ki so na ta ali oni način

povezani s šolo. Ustreznost odzivov učenk in učencev, ki so sodelovali v naših predstavitev, je bila spodbudna in iz odzivov se je dalo razbrati, da ni bila sama sebi namen.

ZAKLJUČNI DEL

Učenke in učenci so radi nagrajeni za svoje delo in uspehe, še posebej, če so nagrade materialne, drage, lepe in aktualne v času in prostoru. Vendar jim je potrebno ustrezno predstaviti dejstvo, da ni nagrada samo dober občutek, ko nekaj na pogled lepega držiš v roki, ko ti to nagrado ali obljubo zavida večina razreda. Ne, boljši občutek je, ko narediš za skupnost nekaj dobrega in ti je za to dejanje nematerialno izraža hvaležnost in priznanje celega razreda. Pravilno ravnanje v konfliktnih situacijah pri mlajših učencih, v prvi in drugi triadi osnovne šole, je bolj izjema kot pravilo. Večina učencev loči razmerje med pravičnim in nepravičnim. Potrebni so le nekaj dejavnosti in krepitev volje do dobrega. V prispevku je opisana ena od možnih dejavnosti.

Delo z učenci, ki si želijo aktivno sodelovati in gledati širše s področja čustvene inteligence, je po moji oceni

na razredni stopnji, za razliko od krepitev naravoslovnih področij in logike, nekoliko manj privlačno. Opazovanje in spodbujanje talentov in nadarjenosti s področja naše skupine ima vsaj še eno prednost. Gotovo jim bo olajšana kasnejša izbira poklica. Za delo v naši skupini je bilo potrebno veliko volje, volje do sočutja, do prepoznavanja družbenih krivic in ostalih v javnosti prepoznavnih socialnih nesprejemljivosti. Kako z vidika učenke ali učenca na razredni stopnji razmišljati in kasneje operativno posredovati znanje, pridobljeno ob našem druženju, je bila glavna naloga. Človekova motivacija potrebuje navdušenje (Lukas, 2014), navdušenje, da bomo storili nekaj lepega, skozi lep pogovor. Teme, ki smo jih in jih bomo še obravnavali, so nikoli dokončana zgodba in bodo zato kasnejše teme vredne tehtne presoje, še mnogo kasneje na naši življenski in skupnostni poti.

Naj zaključim z verzi spoštovanega slovenskega umetnika Frana Milčinskega – Ježka:

***Glej, v eni sami kapljici črnila
lahko je včasih celo morje sreče.
A v eni sami kapljici črnila
lahko je tudi za morje gorja.***

Ferbežer, I. (2015). Sodobno pojmovanje nadarjenosti ali zakaj so naši talenti pasivni. *Educa*, XXIV, št. 1/2, str. 88–89.

Bezić, T. (2003). Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. V: Blažič, M (ur): *Nadarjeni – izkoriščen ali prezrt potencial*. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene, str. 77–82.

Lukas, E. (2014). *Umetnost spoštovanja*. Ljubljana: Zavod Novi Svet.

Milčinski, F. (2012). *Ljubezen naj gre vedno v cvet. Založba sanje*. Ljubljana

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (2014). *Educa*, XXIII, št. 5/6, str. 83.

Vzgoja (2015/68). *Revija za učitelje, vzgojitelje in starše*. Ljubljana

<http://www.nebojse.si/ForumArhiv>

https://sl.wikiquote.org/wiki/Slovenski_pregovori